

TERRA LIBERA

ČASOPIS HLÁSÍCÍ SE K TRADICI LAISSEZ FAIRE

listopad 2000 / ročník 1

Jak zneužívání slov ubíjí ekonomii: případ pojmu nedobrovolná nezaměstnanost

Termín *nedobrovolná nezaměstnanost* znají i ti, kdo nikdy hlouběji nestudovali ekonomickou vědu. Nejen v ekonomii, ale především ve veřejných diskusích se totiž stalo dobrým zvykem nazývat tak situace, kdy existuje převis nabídky pracovní síly nad poptávkou po ní. Kdykoli se tedy objeví libovolný počet žadatelů o práci, kteří deklarují, že by „*chtěli pracovat, ale díky nezájmu zaměstnavatelů nemohou*“, nastoupí termín nedobrovolná nezaměstnanost jako oblíbený strašák politiků a tudíž i jako univerzální a účinný nástroj pro rozhýbání kol státních intervencí v podobě programů veřejných prací, záchran podniků na účet daňových poplatníků a podobně. Možná by k takovému tristním závěrům nemuselo docházet, kdyby si ti, kteří o nedobrovolné nezaměstnanosti hovoří, uvědomili, že její výše naznačená definice (kurzíva v uvozovkách) je zcela chybná.

Především trh práce je také jen trh. Slovem *jen* je míněno pouze tolik, že pro něj platí stejné principy jako pro jiné trhy. Nutně pro něj tedy také platí, že transakce nebo směna může nastat jedině v případě, že existují dvě strany (či více), které ji chtějí dobrovolně uzavřít. Uzavřít proto, že z ní bude mít každá užitek. Tato definice je tak jasná, tak nedvojznačná a tak triviální, až se paradoxně ona sama a závěry z ní vyplývající stávají i pro (nebo zvláště pro) mnoho vzdělaných lidí zcela nepochopitelné. Jako by platilo varování německého fyzika Heisenberga: „Chceš-li lidem sdělit něco důležitého, neříkej to jednoduše, protože nebudeš pochopen.“

Připomeňme proto jen, že jedním z pilířů ekonomie je myšlenka, že transakce, aby byla vůbec uzavřena, musí být výhodná pro všechny strany, které ji uzavírají. Tento základní axiom neplatí jen pro některé transakce nebo některé trhy. Platí obecně, jinak by ekonomie neměla na čem stavět. Platí tedy nutně i pro trh práce. Co z toho vyplývá pro náš problém, řekněme už teď takzvané *nedobrovolné nezaměstnanosti*? Pouze triviální závěr: abychom mohli tohoto termínu použít v souladu s axiomy ekonomické vědy, nesmíme se nikdy dívat pouze na jednu stranu trhu, v tomto případě na zaměstnance jako na stranu nabízející práci. Musíme zkoumat vždy obě strany, které jsou způsobilé spolu uzavřít kontrakt. Na trhu práce většinou tyto strany zjednodušeně nazýváme zaměstnavateli a zaměstnanci.¹ Pokud jedna z těchto stran, v našem případě zaměstnavatelé, nechce dobrovolně uzavřít další kontrakt, tedy přijmout další pracovníky, pak nemůže být o nedobrovolné nezaměstnanosti vůbec řeč.

Nedobrovolná nezaměstnanost může ve skutečnosti nastat jedině v případě, kdy obě strany chtějí uzavřít dobrovolně kontrakt, ale nemohou. Pokud zaměstnavatel chce za daných podmínek (mzdových, časových a dalších) přijmout zaměstnance a zaměstnanec je ochoten za těchto podmínek nabízené místo přijmout, ale z důvodu zásahu *vnější síly* tento kontrakt uzavřít nemohou či nesmějí, pak teprve jsme identifikovali a definovali situaci nedobrovolné nezaměstnanosti. Jde o symetrii. Nemožnost dobrovolně přijmout místo ze strany zaměstnance je zároveň si-

(pokračování na straně 2)

(Ne)bojte se monopolů!

Dan Šťastný

Již od nepaměti je spotřebitelům znám způsob, jak se bránit výrobcům nabízejícím statky, které spotřebitelům neposkytují vyšší užitek, než činí náklady na jejich získání. Tento způsob je triviální a univerzálně platný – *prostě je nekupují*.

Již od nepaměti je spotřebitelům znám způsob, jakým stát takovéto jejich rozhodování omezuje. Tento způsob je rovněž triviální, i když ne univerzálně platný – jedná se o udělení výjimky ze zákazu určitý statek spotřebitelům nabízet, tj. o *udělení výsady*.

Nicméně způsob, jakým státy spotřebitele „chrání“ před výrobci, jejichž produkty kupuje tak velké množství spotřebitelů, že celkový počet výrobců na konkrétním trhu je velmi malý, je znám pouze něco přes sto let. Tento způsob není ani triviální ani univerzálně platný (spočívá v různě složitých a nejednotných omezeních uvalených na výrobce) – jedná se o *protimonopolní politiku*.

Není monopol jako monopol

Význam termínu *monopol* se historicky měnil. Nejprve označoval výše zmíněné udělení výsady. Majitel *monopolu* na výrobu karet tak byl jediným, kdo směl vyrábět karty. Později byl tento objektivně identifikovatelný, úzký koncept monopolu poněkud zobecněn a nahrazen něčím daleko vágnějším: *monopolem* se stal každý subjekt, jehož podíl na trhu lze charakterizovat jako „dominantní“. K identifikaci monopolu již není zapotřebí zkoumat právní normy. Stačí si definovat „relevantní trh“ (např. *prodejci zmrzliny v okruhu X km*), podělit obrat podezřelého subjektu a celkový obrat na relevantním trhu a vyjde-li dostatečně vysoké procento, *monopol* je na světě!

Mezi *monopolem* a *monopolem* však existuje zásadní rozdíl. V případě existence *monopolu* je spotřebitel vždy a bez ohledu na to, co je předmětem výsady, bezpochyby poškozen. Je-li mu totiž *zakázáno* daný statek získávat od jiného výrobce (a jinému výrobcovi tento statek spotřebitelům dodávat), potom jeho blahobyt nemůže být v důsledku takového opatření nikdy vyšší. A neudělí-li stát výsadu zrovna tomu výrobcovi, jehož statek by si všichni spotřebitelé stejně vybrali (což je nejen velmi nepravděpodobné a může k tomu dojít pouze čistou náhodou), bude jeho blahobyt nižší.

V případě výskytu *monopolu* není možné žádný takový závěr rovnou učinit. Je třeba se nejprve ptát, co je příčinou jeho vzniku. Existuje-li tento *monopol* jako následek existence *monopolu*, potom je vliv existence tohoto *monopolu-monopolu* na blahobyt spotřebitele zřejmý. Pokud tomu tak není, znamená to, že takový *monopol* existuje pouze a jedině v důsledku rozhodnutí spotřebitelů kupovat statky ostatních výrobců méně (nebo je nekupovat vůbec), popř. v důsledku neschopnosti ostatních výrobců srovnatelný produkt v dostatečném množství nebo vůbec nabízet. Je-li tento *monopol* vytvořen a udržován spotřebiteli, není vůbec jasné, jak může takový *monopol-nemonopol* spotřebitele poškozovat...

Bylo by ovšem chybou předpokládat, že stát prostřednictvím své *protimonopolní* politiky bojuje proti všem *monopolům*. Ten, kdo očekává na straně státu jakékoliv ušlechtilé cíle (třeba péči o blahobyt spotřebitelů) a případné škody v důsledku této politiky považuje za létající třísky při kácení lesa, bude zklamán. Stát si cíle svého útoku pečlivě mezi *monopoly* vybírá a jen výjimečně zvo-

(pokračování na straně 2)

1) Zjednodušení trhu na imaginární sumu zaměstnavatelů a zaměstnanců je zvoleno čistě z výkladových důvodů. Za těmito agregáty je vždy nutné vidět konkrétní jednotlivé zaměstnance i konkrétní podniky.

Jak zneužívání slov...

(pokračování ze strany 1)

tuací nedobrovolného a nechtěného neobsazení volného místa na straně zaměstnavatele. Takto budeme tento termín také používat ve zbytku textu.

U mnoha situací si umíme představit oprávněnost uvedeného zásahu třetí síly, tedy státu, která kontrakt zmaří. Objednává-li si mafie nájemného vraha a předtím, než je kontrakt uzavřen, je hlava mafie jako najímající osoba s podpisovým právem uvězněna, pak došlo k nevyužití sil nájemného vraha, které nebylo dobrovolné. Takové zmaření kontraktu je zjevně pochopitelné a ospravedlnitelné.

Zásah třetí síly se však projevuje mnohem širěji a mnohem subtilněji, než ukazuje tento jednoduchý příklad. Nabízí-li zaměstnavatel za práci mzdu, která je nižší než zákonem stanovená minimální mzda, a zaměstnanec, přestože by ji přijmout chtěl, ji akceptovat nemůže a zůstane bez práce, pak skutečně došlo ke vzniku nedobrovolné nezaměstnanosti. Totéž platí pro všechna omezení pracovní doby nebo dovolených či pro kvóty na procentuální zastoupení mužů a žen na pracovišti a mnohá další pracovní-právní omezení. Za nedobrovolnou nezaměstnanost naopak není možné považovat situaci, kdy by každý desátý práce schopný obyvatel byl bez zaměstnání, ovšem nebyl by žádný zaměstnavatel, který by chtěl s někým z nezaměstnaných dobrovolně uzavřít kontrakt a najmout jej jako svého zaměstnance.

Tam, kde existuje nejvyšší počet zásahů třetí síly omezujících možnost uzavírání dobrovolných transakcí, tam je logicky možné očekávat nejvyšší míru nedobrovolné nezaměstnanosti.² Z uvedeného vyplývá, že zdroje nedobrovolné nezaměstnanosti je vždy nutné hledat u zásahů státu do trhu práce. Velikost nedobrovolné nezaměstnanosti je možné odhadovat spíše zkoumáním zákoníku práce než pohledem na statistická čísla o skutečně vykázané nezaměstnanosti.

Ještě jednou na tomto místě podtrhneme, že pohled pouze na jednu stranu trhu a vyvozování hospodářsko-politických závěrů a doporučení z tohoto klamného přístupu produkuje nutně zcela zavádějící politiky. Ukažme si, jak by takový přístup vypadal, kdybychom se dívali izolovaně nikoli na stranu nabídky práce, jak je to běžné, ale pouze na stranu poptávky, tedy na zaměstnavatele. Představme si hypoteticky situaci nulové (nebo velmi nízké) nezaměstnanosti, kdy ovšem stále existuje převis poptávky po práci. Zaměstnavatelé by stále rádi nabírali zaměstnance, žádní další však dobrovolně na trh práce vstoupit nechtějí. Zaměstnavatelé jsou tedy nyní v obdobné situaci, jako zaměstnanci v příkladě z prvního odstavce tohoto textu: „chtějí zaměstnance, ale žádné nemohou získat“. Mělo by to snad být popudem pro to, aby se ze státního rozpočtu přispívalo zaměstnavatelům na výplatu vyšších mezd, než které si mohou dovolit vyplácet ze svého, aby tato řekneme *podzaměstnanost* zmizela? Takový požadavek ze strany zaměstnavatelů by zřejmě v situaci nulové (nebo nízké) nezaměstnanosti zněl absurdně. Stejně absurdní je ale požadavek zaměstnanců, aby v situaci právě obrácené přispíval stát z daní na tzv. tvorbu nových pracovních míst. Tyto situace jsou totiž z ekonomického hlediska symetrické.

Z realíí demokratických zemí víme, že absurdní požadavky zaměstnavatelů naznačené výše se neobjevují, zatímco symetricky absurdní požadavky zaměstnanců jsou standardní součástí volebních programů všech stran. Může být zábavné zkoušet si hypoteticky představit, jak jinak by vše vypadalo, kdyby volební právo měly nejen fyzické, ale i právnické osoby.

Pokud však budeme chápat nedobrovolnou nezaměstnanost ekonomicky, tj. jako situaci, v níž obě strany chtějí uzavřít kontrakt, ale nemohou, pak nemůžeme dospět ani k jednomu z výše uvedených absurdních hospodářsko-politických doporučení. Naopak nás pravděpodobně v situaci vysoké nezaměstnanosti vždy nejprve napadne pořívat se, zda tím, kdo způsobuje vysokou nedobrovolnou nezaměstnanost, není primárně stát sám. Jak je vidět, i prosté vyjasnění pojmů může být často prvním krokem k eliminaci nelogičnosti v hospodářské politice.

Mojmír Hampel

² Je pravděpodobné, že země s vyšší nedobrovolnou nezaměstnaností z titulu zásahu třetí síly budou mít i vyšší skutečnou nezaměstnanost, tedy nezaměstnanost měřenou oficiální statistikou dané země. Bohužel stávající počet omezení trhu práce je ve většině zemí tak velký, že prakticky neumožňuje bez rozsáhlé analýzy jednotlivých právních řádů daných zemí určit, jaká je v nich nedobrovolná nezaměstnanost, tedy o kolik by se skutečná nezaměstnanost snížila, kdyby se omezení pro uzavírání dobrovolných kontraktů minimalizovaly. Otázkou zůstává také to, co v tomto kontextu znamená slovo minimalizace.

(Ne)bojte se monopolů!

(pokračování ze strany 1)

lí nějaký **monopol**, představující pro blahobyt spotřebitelů skutečné ohrožení. Předmětem jeho zásahů jsou, údajně v zájmu ochrany spotřebitelů, naopak téměř výhradně **monopoly-nemonopoly**, v jejichž případě je poškození spotřebitelů velmi, velmi pochybné, ne-li nemožné. To je vcelku pochopitelné, neboť kdyby svoji politiku zaměřil proti **monopolům**, bojoval by vlastně jednou rukou proti něčemu, co sám druhou rukou vytváří.

V této souvislosti se jako velmi ilustrativní příklad jeví vývoj telekomunikačního odvětví ve Spojených státech.¹

Telekomunikace: od **monopolu** k **monopolu** (a zpět?)

Je polovina 19. století. Lidé ve vyspělém světě si užívají ještě před několika lety netušené vymoženosti při přenosu informací – tamtamy a ohně byly nahrazeny telegrafem (autorem jeho „zapisovací“ verze z roku 1844 byl Samuel Morse).

Dne 14. února 1876 podává Alexander G. Bell žádost na patentový úřad žádost o patentování jeho „vylepšení telegrafu“. Patent na „mluvící telegraf“ – telefon – mu byl přiznán 7. března. Roku 1877 vzniká *Bell Telephone Company* a o rok později je v New Havenu (CT) otevřena první ústředna licencovaná Bellovou společností. Telefon získával na oblibě relativně pomalu, zatím se pro-sazoval zejména v komerčním použití. V roce 1880 se na 1 000 lidí vyskytoval zhruba 1 telefon, s nímž bylo denně uskutečněno v průměru necelých 5 hovorů. V roce 1885 byla za účelem výstavby sítě pro meziměstské hovory založena *American Telephone and Telegraph Company* – AT&T (roku 1892 byl spojen New York s Chicagem, do San Franciska byla síť dokončena až v roce 1915). Telefonní služby může poskytovat v důsledku Bellova patentu pouze jeho společnost (od konce roku 1899 se mateřskou společností Bellova systému stává AT&T). Teprve po vypršení platnosti jeho patentů roku 1894 se stává toto odvětví konkurenčním.²

Podívejme se tedy, jak se konkurenci dařilo pronikat na trh, který byl do této doby 100% v Bellových rukou. Do konce roku 1894 existovalo již 80 společností, kterým se podařilo získat 5% podíl na trhu. Jejich zákazníci se rekrutovali především z dosud neobsluhovaných oblastí, brzy však i z oblastí, kde byli lidé se službami AT&T nespokojeni. Počet telefonů se rozrostl z 270 tisíc v roce 1894 na více než 6 milionů v roce 1907. Pouze zhruba polovina z těchto 6 milionů telefonů byla součástí sítě AT&T. Ceny klesaly, obzvláště v městských oblastech, kde telefonní služby nabízelo více poskytovatelů. S cenami klesaly i zisky: před koncem 19. století byla průměrná rentabilita investic společnosti AT&T 46 %, kolem roku 1907 se pohybovala kolem 8 %.

Vývoj v tomto odvětví rozhodně neprobíhal podle představ AT&T. Koncem dubna roku 1907 se na místo šéfa této společnosti vrací Theodore Newton Vail. Ten byl přesvědčen o tom, že posláním telefonu je umožnit spojení každého uživatele telefonu s jakýmkoliv jiným – tento koncept nazval *univerzální službou*. Vzhledem k tomu, že AT&T nebyla ochotna sítě nezávislých společností ke své síti připojit, nebylo možné, aby se zákazník nezávislé společnosti spojil prostřednictvím telefonu se zákazníkem

¹ Vývoj ve Spojených státech se stal pro vývoj tohoto odvětví v jiných zemích rozhodující. Ve snaze ilustrovat jeho celkový vývoj je proto vhodné (a postačující) soustředit se na Spojené státy.

² Vztah mezi patentem a **monopolem** je sám o sobě zajímavým tématem, kterému bychom se rádi věnovali v některém z příštích čísel. I v této oblasti jsou telekomunikace ilustrativním případem: o prvenství při vynálezu telefonu se vedly dlouhé spory, zdá se, že nezávisle na Bellovi učinili takový vynález prakticky ve stejné době ještě nejméně dva vynálezci: Elisha Gray a Thomas Alva Edison. Ti ovšem nesměli svůj telefon nijak využívat...

AT&T. Aby naplnění univerzální služby dosáhl, začala AT&T nejen provádět akvizice jednotlivých nezávislých telefonních společností, ale začala se rovněž majetkově podílet na telegrafním gigantovi Western Union. Navzdory částečnému úspěchu však tato strategie začala narážet nejen na neochotu vlastníků nezávislých telefonních společností své sítě AT&T prodat, ale též na hrozbu zásahu ze strany státu, který v jejím chování spatřoval formování **monopolu** (od roku 1890 totiž platí Shermanův zákon, první protimonopolní předpis světa). Vail potřebuje na svou stranu získat stát, a proto zásadně mění strategii své společnosti. Prohlašuje, že konkurence v oblasti telefonie nevede k ideálu univerzální služby a nepředstavuje vhodné uspořádání tohoto odvětví, neboť vede k „neefektivní duplikaci“ navzájem nepropojených sítí. Požaduje, aby stát na konkurenci nějak dohlížel. Nakonec dochází roku 1913 k dohodě mezi AT&T a vládou, která vstoupila do dějin jako tzv. Kingsburyho závazek. AT&T se v ní zavázala prodat svůj podíl ve Western Union, neprovádět další akvizice a propojit své sítě se zbylými konkurenty. Ze strany AT&T se však samozřejmě nejednalo o žádný akt dobročinnosti. Ačkoliv si svým závazkem prakticky uzavřela cestu k získání zákazníků nezávislých společností, podařilo se jí zajistit si pevnější postavení na již získaných trzích. Dobrovolně a ráda se podrobila státní regulaci výměnou za omezení potenciální konkurence. Důsledkem Kingsburyho závazku byl vznik lokálních **monopolů**: trh telegrafních služeb zůstal Western Union, trh místních telefonních služeb byl pečlivě rozdělen mezi AT&T a nezávislé společnosti (bez možnosti si navzájem konkurovat), trh meziměstských a dálkových hovorů zůstal AT&T. Tato dohoda se tak stala počátkem konce konkurence v telekomunikacích.

Dalším skokem k monopolizaci se stala I. světová válka. Z důvodu národní bezpečnosti znárodnila vláda Spojených států celé telekomunikační odvětví. Tento, ze strany AT&T zprvu poněkud chladně přijímaný krok učinil velmi přispěl k posílení jejího postavení. Tehdejší *Postmaster General* (jakýsi „ministr spojů“) Albert Burleson totiž jakožto správce telefonních společností nejmenoval nikoho jiného než Theodora Vaila. (Jakožto správce telegrafní společnosti byl zvolen, překvapivě, Vailův osobní přítel a šéf Western Union Newcom Carlton.) Burleson navíc přijal ze strany AT&T navrženou dohodu stanovující podmínky státního vlastnictví a výši kompenzací. Stát se tak zavázal odvádět AT&T 4,5 % z hrubých příjmů celého odvětví, poskytovat náhrady za opotřebení, uspokojovat všechny nároky na dividendy a úroky a krýt veškeré případné škody. Vail a AT&T si tak vůbec nestěžovali a když 1. srpna 1919 vláda předávala znárodněný majetek zpět, přidala navíc 13 milionů dolarů na náhradu škod, ačkoliv se o žádných konkrétních škodách nevědělo.

Období státního vlastnictví telekomunikací přineslo rovněž nový jev – regulaci sazeb dálkových hovorů a jejich křížové dotace za účelem vytvoření jednotné ceny po celém území Spojených států. Aby bylo možné účtovat na jednom lokálním trhu více (a dotovat tak uměle nízké ceny na jiném trhu), musela být v mnoha oblastech jakákoliv konkurence zakázána. Jedinou společností, která byla schopna odpovídat tím způsobem plnit požadavky komisí dohlížejících nad „veřejnými službami“, se stala AT&T.

Osud telekomunikačního odvětví byl formálně a definitivně zpečetěn v roce 1934 (přijetím *Communication Act*). Vzniká Federální komunikační komise (*Federal Communications Commission* – FCC), která byla kromě dohledu nad cenami schopna na federální úrovni omezovat vstup do odvětví. Jakákoliv společnost, která chtěla vstoupit na telekomunikační trh, musela nejprve získat *osvědčení o veřejné prospěšnosti a potřebnosti*. Byla-li určitá oblast již jednou společností obsluhována, byla přítomnost další společnosti považována za neefektivní a proto nežádoucí.

Existující telefonní společnosti byly rovněž státem chráněny před konkurencí jiných technologií. Již roku 1927 přebrala vláda Spojených států kontrolu nad – pro AT&T potenciálně nejnebezpečnější – technologií, umožňující přenos informací bez pevného spojení: radiovým spektrem a vysíláním. Zákon (*Radio Act*) zakazoval radiovým společnostem poskytovat telefonní služby. Obdobným případem z pozdější doby je zákaz poskytování telefonních služeb ze strany kabelových společností (a zákaz televizního vysílání pro telefonní společnosti). V obou případech se jedná opět o rozdělení trhu na teritoria, mezi nimiž je konkurence zákonem znemožněna.

Telekomunikace jako „přirozený monopol“?

Je paradoxní, že ačkoliv výše uvedená geneze není žádným tajemstvím, bývají telekomunikace dávány za příklad „přirozeného monopolu“.³ Ačkoliv jeho výskyt nelze vyloučit, telekomunikace jím velmi pravděpodobně nejsou. Kdyby jím totiž byly, jen těžko by Bellova společnost našla po 17-ti letech náskoku nějakého konkurenta. A i kdyby se jím později staly, nemohli bychom to historicky ověřit, neboť tento trh byl pro jistotu zmonopolizován státními privilegii dříve, než měl vůbec šanci se přirozeně koncentrovat stát. Nakonec, i kdyby se jím telekomunikace historicky prokazatelně staly, je zjevně tím nejhorším způsobem, jak lze proti takovému přirozenému monopolu (tedy **monopolu-nemonopolu**) bojovat, udělení výsady (tedy **monopolu**) danému subjektu.

Existuje široká shoda v tom (což pro nás není překvapením), že existence **monopolu** v telekomunikacích byla příčinou závažného poškození spotřebitelů – horší kvalita, vyšší ceny, pomalý rozvoj služeb.

V případě jeho neexistence si lze jen těžko představit, že by k něčemu takovému došlo. I kdyby bylo toto odvětví ze své podstaty velmi koncentrované, možnost vstupu konkurence na trh by tyto **monopoly-nemonopoly** nutila být lepší než ostatní. Vzpomeňme si na GM, IBM, Microsoft...

Jediným monopolem, kterého se jako spotřebitelé máte proč obávat, je tedy státem udělený **monopol**. Je zjevné, že před ním vás však stát rozhodně nechrání. To předstírá pouze v případě **monopolů-nemonopolů**, které existují jen a jen díky vám a jejichž moci se proto obávat nemusíte.

Na závěr se vraťme k telekomunikacím a jako domácí úkol si položme jednoduchou otázku: „Jsou např. nově deregulované české telekomunikace konkurenčním odvětvím?“

Nápověda: O konkurenci se tam „stará“ stát prostřednictvím zvláštního úřadu (ČTÚ), bez jehož povolení nelze v odvětví podnikat...

Zlo na cestě. Pozor!

Co se nelíbí EU?

V dlouho očekávané zprávě Komise o stavu připravenosti ČR ke vstupu do EU jsme se dozvěděli, že ani usilovná činnost české socialistické vlády nestačila uspokojit požadavky evropských regulátorů. Naprostá většina všech nových nejloupežších zákonů byla pochválena a označena jako krok správným směrem, ale je prý třeba přidat. Nový seznam živností, ke kterým je od letoška potřeba státní licence, je prý dobrým začátkem, ale je potřeba jej ještě prodloužit, píše se v kapitole „volný pohyb služeb“. Cestovní kanceláře jsou prý již více regulovány než za dřívějších „liberálních“ vlád, ale je třeba přitvrdit. Hlavně je prý důležité zrušit „duty-free shopy“, neboť by to mohlo narušit jednotnou daňovou politiku, píše se dále v textu. O snížení daní ani slovo. Naopak, úředníkům je prý třeba více, a to hlavně k regulaci kapitálového trhu. Direktiva o bezpečnosti hráček je prý splněna dostatečně, ale v regulaci televizního vysílání stále zaostáváme. Ovšem lidská práva jsou prý porušována, neboť se u nás neplatí stejná odměna za stejnou práci. Důkaz? Ženy mají prý o 25 % nižší mzdy než muži. Trh je zlý, úředníci prý vše napraví. Proto je prý třeba nový zákon, který by tomuto zlořádu zabránil. Pak budou lidská práva zajištěna atd. atd.

Kdo nečetl, neuvěří. Je ještě někdo pro vstup do tohoto „elitního klubu“?

Josef Šíma

TERRA LIBERA
je vydávána společností TERRA LIBERA.
Kontaktní adresa:

TL, c/o Liberální institut,
Spálená 51, 110 00 Praha 1
E-mail: TL@libinst.cz

Jeho vydávání není povoleno ani schváleno žádnou státní institucí.

³ Určité odvětví je „přirozeně monopolní“, jestliže v něm v důsledku specifické produkční funkce dojde „přirozeně“ (bez existence **monopolu**) k tomu, že „přežije“ jen jeden subjekt.

Josef Šíma (ed.)

Liberální ekonom – Grigorij Javlinskij

Grigorij Javlinskij přednesl letos na jaře v Praze Výroční přednášku Liberálního institutu. Přednášel o tom, jaké pseudoreformní kroky přijímali ruští „reformátoři“, jak se nomenklaturní kádři s chutí ujali pozic ve státních podnicích, co znamená nominálně soukromá ekonomika pod silným politickým vlivem atp. „V Rusku došlo pouze k nomenklaturnímu puči,“ říká Javlinskij. „Přesně to se skrývá pod Gorbačovovým označením perestrojka. Nedošlo ke skutečné revoluci, kdy se mění lidé, hodnoty a priority, ale pouze k povrchní změně, při které vysocí představitelé sovětské komunistické moci převlékli kabáty, změnili svá hesla a symboly. Zatímco na konci osmdesátých let se dlouze hovořilo o Leninovi, socialismu a pětiletkách, dnes se titíž lidé ohánějí slovy jako reforma, demokracie a trh a nejtalentovanější z nich se pár těchto výrazů naučili i v angličtině.“

Nepřipomíná nám to něco? Nenacházíme jistou paralelu mezi ruským a českým tzv. přechodem od socialismu k „trhu“ a od totality k demokracii?

Nebo druhý postřeh o tom, jak špetka „protržní rétoriky“ stačí k oslavování „velkých“ domácích státníků v zahraničí.

Javlinskij tvrdí: „Popis typické zahraniční návštěvy (např. prezidenta Clintona) v Rusku lze s jistou nadsázkou popsat takto:

„Ach, pan Jelcin, jak se vám daří?“
„Děkuji, skvěle. A vám, pane Clintone?“
„Děkuji, také dobře. Čím se právě teď zabýváte?“
„Ale, provádím reformu.“
„Jakou?“
„Radikální!“
„Skvělé! Tak to máte můj obdiv.“
Následují polibky, objetí a podávání rukou.“

Není i tohle zajímavá paralela? Všichni přece dobře známe českou verzi tohoto příběhu.

„Ach, pan Klaus, jak se vám daří?“
„Děkuji, skvěle. A vám, pane XYZ?“
„Děkuji, také dobře. Čím se právě teď za-

býváte?“

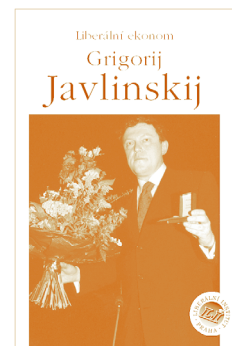
„Ale, provádím reformu.“

„Jakou?“

„Radikální! Tržní! Liberální! A bez převlastků!!!“

„Skvělé! Tak to máte můj obdiv.“

V knize lze dále najít zajímavý pohled na válku v Čečensku, úlohu MMF a mnoho dalších zajímavých postřehů.

Vydává

Liberální institut,
52 stran + barevná příloha, 100,- Kč. 50% sleva pro členy Klubu přátel liberální literatury

- viz www.libinst.cz

Legislativní okénko

aneb co nám parlament uzákonil, vláda nařídila a ministerstva vyhlásila

Není to tak dlouho, co jsme se zamýšleli nad tím, jak to má ta naše vláda těžké, když se musí rozhodovat mezi takovými celospolečenskými prioritami, jako je podpora spotřeby mléka ve školách na straně jedné a vývoz jatečných prasat na straně druhé. O výsledku svého obtížného rozhodování nás tehdy vláda informovala ve svém *nařízení č. 201/1999 Sb.* Rok se s rokem sešel a kabaret vládních podpor pokračuje. Tentokrát trochu potichu, za to však s razancí daleko vyšší. *Nařízením vlády č. 359/2000 Sb.* vláda přerozděluje pro blahodárné účely z Pozemkového fondu celkem 557 mil. Kč. Tedy kalibr je to padesátinásobný oproti předcházející legráccce. No a jaké že celospolečenské priority vláda podpoří tentokrát? Už se ani nedíváme, že 200 milionů půjde na „venkov“. Ale co ten zbyteček?

Nejprve je potřeba podpořit chov krav, které nedojí. „Podpora chovu krav bez tržní produkce mléka“ se tomu úředně říká. Asi toho žáci prvních a druhých tříd málo vypili, a tak zkusíme podporu směřovat na přidružení produkce mléka, řekli si ti naši mazaní ministři. Ten, kdo bude chovat krásy nedojící, už nestihne chovat krásy dojící. Výborná úvaha. Bratru 220 mil. Kč nás to stálo. Na každou nedojící kravku dostane nyní chovatel 4 tis. Kč. Ovšem není krásy jako krásy a ta dotovaná musí vyhovovat této definici: „matka telat po licencovaných býčích masných plemen nebo masných typů narozených v období od 1. září 1999 do 15. října 2000“. Takže všichni konzumenti biftek vzpomeňte si nad svou pochoutkou na naši vládu a poděkujte jí za drobný příspěvek. Neuvěřitelných 55 tisíc kravek by se takto dalo vypěstovat, nebýt toho, že ze stejné dotace je podporován i chov ovcí, podle § 4 odst. 2 písm. b) uvedeného vládního nařízení je to 1.500 Kč na ovečku. Takhle tedy zbude na bifteky o něco méně, ale za to

bude víc ovcí a to jistě potřebujeme. Ale co, i dotovaný svetr z ovčí vlny zahřeje a i když má člověk biftek rád, není to to jediné, co na světě má.

Dále vláda zjistila, že nám z celospolečenského hlediska přebývá mléčného tuku. Hup tedy se 130 mil. Kč na „podporu pro řešení přebytku mléčného tuku“. Státní zemědělský intervenční fond už si s nimi poradí a rozdělí je mlékárnám. Tuku se pak zbavíme vývozem a za každý vyvezený kilogram másla tak mlékárna dostane 32,70 Kč.

Pozorný čtenář a počtář se teď nemůže dopočítat, kam nám zmizelo 7 mil Kč. No a to je to nesladší nakonec. Vláda je použila, jak sama říká, pro „podporu řešení trhu s medem“ a poslala je podle § 1 odst. 1 písm. d) svého nařízení Českému svazu včelařů, oni si už poradí, po dvanácti korunách na kilo medu mohou rozdat. Tak si na vládu vzpomeňte až uvidíte u silnice nápis MED, HONEY, HONIG...

JUDr. Miroslav Sylla, advokát

Nové stránky Liberálního institutu

www.libinst.cz

Předplatné TL na rok 2001

Jak se stát každý měsíc součástí
TERRA LIBERA?
Předplatte si zaslání časopisu
TERRA LIBERA.

Všechna čísla roku 2000 a předplatné na rok 2001 získá ten, kdo daruje Liberálnímu institutu minimálně 250,- Kč na jeho činnost. Pouze čísla roku 2001 lze získat za minimálně 150,- Kč. Elektronické předplatné ve formátu pdf za polovinu!
Účet 55 94 61/5100
Standardní roční předplatné: 0,25 g zlata
e-gold účet: 131844
Více o e-gold na www.libinst.cz